

Staroba v Božích očiach - Pamäť, blízkosť a nádej

Mons. František Trstenský, spišský diecézny biskup
(Kostol Najsvätejšej Trojice v Prievidzi – Piaristi,
otvorenie projektu „Dôstojnosť nepozná hraníc“)

Vážená pani prezidentka organizácie Fórum pre pomoc starším, vážení hostia, milí seniori, drahí bratia a sestry, ďakujem za pozvanie na toto stretnutie, ktoré sa venuje jednej z najdôležitejších tém dnešnej spoločnosti – dôstojnosti starších ľudí.

Keď som premýšľal nad témou dnešného stretnutia, uvedomil som si, že žijeme v zvláštnej dobe. Na jednej strane sa predlžuje priemerný vek života. Ľudia sa dožívajú vyššieho veku ako generácie pred nami. Na druhej strane však akoby sa skracoval priestor, ktorý sme ochotní venovať starobe. Veľa hovoríme o mladosti, výkone, úspechu, produktivite a efektivite. Menej hovoríme o múdrosti, skúsenosti, trpezlivosti a dozrievaní človeka. Akoby dnešná kultúra niekedy nevedela, čo si počať so starobou. Práve preto považujem názov tohto projektu za veľmi výstižný: „Dôstojnosť nepozná vek.“

Dôstojnosť človeka sa totiž nezačína narodením a nekončí odchodom do dôchodku. Nezavisí od zdravia, fyzickej kondície ani od toho, koľko ešte dokážeme urobiť. Dôstojnosť človeka vychádza z niečoho hlbšieho. Z toho, že každý človek je chcený, milovaný a stvorený na Boží obraz. Ako kresťan a biskup sa prirodzene pýtam: Ako sa na starobu pozerá Boh? Čo nám o nej hovorí Sväté písmo? Je zaujímavé, že Biblia nepredstavuje starobu ako problém, ktorý treba vyriešiť. Naopak. Veľmi často ju predstavuje ako obdobie dozrievania, múdrosti a požehnania. Starší ľudia v Biblii nie sú na okraji udalostí. Často stoja v ich centre. Boh ich oslovuje, zveruje im poslanie a robí z nich svedkov svojho pôsobenia.

Pri čítaní Biblie som si uvedomil, že staroba v Božích očiach má tri krásne rozmery. Je predovšetkým **pamäťou** – pretože starší ľudia uchovávajú skúsenosti, príbehy a hodnoty, bez ktorých by spoločnosť stratila svoju identitu. Je tiež **blízkosťou** – alebo presnejšie, volaním po blízkosti. Jednou z najväčších bolestí dnešného človeka nie je len choroba či slabosť, ale samota a pocit, že o neho nik nestojí. A napokon je **nádejou** – pretože starší ľudia nie sú iba nositeľmi minulosti, ale aj darom pre budúcnosť. Ich skúsenosť, viera a múdrosť môžu byť mostom k ďalším generáciám. Preto by som sa dnes rád spolu s vami zastavil pri troch biblických príbehoch, ktoré nám pomôžu objaviť starobu v Božích očiach ako pamäť, blízkosť a nádej.

I. Pamäť: Simeon a Anna – dôstojnosť človeka nepozná vek

Keď otvoríme Evanjelium podľa svätého Lukáša, nájdeme tam nenápadnú, ale veľmi hlbokú scénu. Mária a Jozef prinášajú malého Ježiša do jeruzalemského chrámu, aby

splnili to, čo predpisoval Mojžišov zákon. Na prvý pohľad ide o obyčajnú udalosť. Mladí rodičia prichádzajú s dieťaťom tak ako mnohí iní pred nimi. Chrám bol plný ľudí a nikto netušil, že práve v tej chvíli vstupuje do jeho priestorov prisľúbený Mesiáš.

A predsa sa tam nachádzajú dvaja ľudia, ktorí dokážu rozpoznať to, čo ostatní nevidia. Nie sú to veľkňazi, zákonníci ani náboženský vodcovia. Sú to dvaja starší ľudia – Simeon a prorokyňa Anna. Roky života ich naučili pozerať sa hlbšie. Dlhé obdobie modlitby, očakávania a vernosti Bohu vycibrilo ich duchovný zrak natoľko, že v bezmocnom dieťati spoznali Spasiteľa sveta.

Táto scéna je veľmi výrečná. Na začiatku Ježišovho pozemského života stoja vedľa mladých rodičov práve starí ľudia. Akoby nám Boh už na prvých stránkach evanjelia chcel ukázať, že budúcnosť nemožno budovať bez pamäti. Mária a Jozef prinášajú nový život, ale Simeon a Anna prinášajú múdrosť, skúsenosť a schopnosť pochopiť význam toho, čo sa deje. Mladí prinášajú energiu budúcnosti, starší pomáhajú tejto budúcnosti porozumieť.

Práve tu nachádzame jeden z najkrajších biblických pohľadov na starobu. V Božích očiach starší človek nie je niekým, kto už patrí iba do minulosti. Nie je človekom, ktorého význam sa skončil odchodom do dôchodku alebo oslabením fyzických síl. Naopak, Biblia veľmi často predstavuje starších ľudí ako nositeľov múdrosti, rozlišovania a duchovnej zrelosti. Niektoré veci možno pochopiť iba po rokoch života. Niektoré hodnoty dozrievajú pomaly, podobne ako víno, ktoré získava svoju kvalitu časom.

Dnešná spoločnosť však často rozmýšľa inak. Človek býva hodnotený podľa svojej výkonnosti, produktivity alebo ekonomického prínosu. Obdivujeme tých, ktorí podávajú výkony, dosahujú úspechy a napredujú. To všetko má svoje miesto. Nebezpečenstvo však nastáva vtedy, keď začneme hodnotu človeka zamieňať za jeho výkon. Keď si začneme myslieť, že človek je dôležitý len dovtedy, kým produkuje výsledky. Kresťanská viera ponúka úplne inú perspektívu. Hodnota človeka nevyplýva z toho, čo dokáže vykonať, ale z toho, kým je. Každý človek je stvorený na Boží obraz a nesie v sebe nezmazateľnú dôstojnosť. Táto dôstojnosť sa nemení s pribúdajúcimi rokmi, neznižuje sa chorobou ani odkázanosťou na pomoc druhých. Človek ju nestráca ani vtedy, keď už nedokáže robiť to, čo kedysi. Preto môžeme povedať, že dôstojnosť naozaj nepozná vek.

Práve preto je také dôležité vnímať starších ľudí nie iba ako príjemcov starostlivosti, ale aj ako nositeľov darov, ktoré spoločnosť potrebuje. Sú živou pamäťou rodín, obcí, národa i Cirkvi. Pamätajú si udalosti, ktoré mladšie generácie nezažili. Nesú v sebe skúsenosti zápasov, obiet, víťazstiev i zlyhaní. Môžu rozprávať príbehy, ktoré sa nenachádzajú v učebniciach, ale sú zapísané v ich srdciach.

Pápež František opakovane pripomínal, že starí rodičia sú pamäťou národa. Táto veta v sebe skrýva veľkú pravdu. Národ bez pamäti stráca svoju identitu. Rodina bez pamäti stráca svoje korene. A človek bez pamäti veľmi ľahko stráca smer. Preto je dôležité, aby medzi generáciami existoval dialóg. Aby mladí vedeli počúvať príbehy starších a aby starší cítili, že ich skúsenosti sú stále potrebné a cenné.

Simeon a Anna nám dnes pripomínajú, že v Božích očiach staroba nie je obdobím bez významu. Je obdobím, v ktorom môže človek dozrieť do osobitnej múdrosti a stať sa svedkom nádeje pre druhých. Nie sú symbolom minulosti, ale mostom medzi minulosťou a budúcnosťou. A práve preto zostáva ich odkaz aj dnes mimoriadne aktuálny.

II. Blízkosť: Eliáš pod kríkom – keď človek zostane sám

Ak sme v predchádzajúcej časti hovorili o starobe ako o pamäti, teraz sa dotýkame témy, ktorá je možno ešte citlivejšia. Mnohí odborníci dnes upozorňujú, že jednou z najväčších výziev starnúcej spoločnosti nie sú iba zdravotné problémy alebo materiálne zabezpečenie, ale osamelosť. Človek môže mať strechu nad hlavou, môže mať zabezpečené základné životné potreby a predsa môže v hĺbke srdca trpieť pocitom, že naňho nik nemyslí, nik ho nepotrebuje a nik sa oňho nezaujíma.

Práve preto ma vždy oslovoval príbeh proroka Eliáša, ktorý nachádzame v Prvej knihe kráľov. Eliáš je jednou z najväčších postáv Starého zákona. Bol odvážnym Božím prorokom, ktorý dokázal čeliť mocným svojho času. Zažil veľké víťazstvá viery a stal sa svedkom Božej moci. A predsa prichádza chvíľa, keď je úplne vyčerpaný. Uteká na púšť, sadá si pod krík a vyslovuje slová, ktoré patria medzi najsmutnejšie v celej Biblii: „Stačí, Pane, vezmi si môj život.“

Tieto slová nevychádzajú len z fyzickej únavy. Vychádzajú z pocitu osamelosti. Eliáš má dojem, že zostal sám. Že nikto nerozumie jeho zápasu. Že všetko jeho úsilie bolo márne. Je to skúsenosť, ktorú pozná mnoho ľudí aj dnes. Nemusíme byť prorokmi, aby sme sa niekedy cítili opustení. Mnohí seniori poznajú bolesť, keď zomrie životný partner, keď deti bývajú ďaleko alebo keď sa ich každodenný svet postupne zmenšuje. Človek zrazu zistí, že má viac času, ale menej ľudí, s ktorými by ho mohol zdieľať.

Na tomto biblickom príbehu je však nádherné to, ako Boh reaguje. Mohli by sme očakávať, že začne Eliášovi vysvetľovať, prečo sa mýli alebo že mu prednesie veľkú reč o viere. Boh však robí niečo úplne iné. Posiela anjela, ktorý sa ho dotkne. Dáva mu chlieb. Dáva mu vodu. Nechá ho odpočinúť si. Až potom prichádza slovo.

Je to veľmi hlboká lekcia aj pre dnešnú spoločnosť. Často máme pocit, že všetko vyriešime informáciami, radami alebo technológiami. Boh však pri Eliášovi ukazuje, že

človek najprv potrebuje zakúsiť blízkosť. Potrebuje vedieť, že na svoj život nie je sám. Potrebuje niekoho, kto si k nemu prisadne, vypočuje ho a prejaví mu záujem.

Aj preto je osamelosť oveľa viac než sociálny problém. Je to problém ľudského srdca. Človek bol stvorený pre vzťahy. Od prvých stránok Biblie počúvame, že „nie je dobré byť človeku samému“. Túžba po blízkosti patrí k najhlbším potrebám ľudského života a nezmizne ani vo vysokom veku. Možno práve naopak. S pribúdajúcimi rokmi si ešte viac uvedomujeme hodnotu ľudí, ktorí sú pri nás.

Žijeme v dobe, ktorá ponúka bezprecedentné možnosti komunikácie. Nikdy v dejinách nebolo také jednoduché zavolať si, poslať správu alebo spojiť sa na diaľku. A predsa mnohí ľudia hovoria o rastúcej osamelosti. Zdá sa, že komunikácia a blízkosť nie sú to isté. Môžeme byť neustále spojení prostredníctvom technológií a zároveň sa cítiť hlboko sami.

Preto je jednou z najväčších úloh našej spoločnosti vytvárať priestor pre skutočné stretnutia. Niekedy si myslíme, že na pomoc seniorom sú potrebné veľké projekty a rozsiahle programy. Tie sú určite dôležité. Ale často sa rozhodujúce veci odohrávajú v maličkostiach. V návšteve. V telefonáte. V rozhovore. V ochote venovať niekomu svoj čas. Práve čas je jedným z najvzácnejších darov, ktoré si môžeme navzájom dať.

Pápež František často upozorňoval na nebezpečenstvo „kultúry odhadzovania“, tzv. „skartovacia kultúra“ v ktorej sa človek stáva zaujímavým len dovtedy, kým je užitočný. Starší ľudia bývajú medzi prvými obeťami takéhoto spôsobu myslenia. Evanjelium však ponúka inú logiku. Ježiš sa vždy zastavuje pri konkrétnom človeku. Všíma si tých, ktorých ostatní prehliadajú. Dáva najavo, že každý človek je hodný pozornosti, záujmu a lásky.

Príbeh Eliáša nám preto pripomína jednoduchú, ale veľmi dôležitú pravdu. Nikto by nemal zostať sám so svojou bolesťou. Nikto by nemal mať pocit, že jeho život už nikoho nezaujíma. Boh vstupuje do Eliášovej samoty prostredníctvom blízkosti a aj nás pozýva, aby sme sa stávali nositeľmi tejto blízkosti vo svojich rodinách, farnostiach a komunitách.

Ak prvým darom staroby je pamäť, potom druhým veľkým darom, ktorý si navzájom môžeme dať, je blízkosť. A práve blízkosť často rozhoduje o tom, či človek prežíva svoje roky ako čas osamelosti alebo ako čas naplnený ľudskou dôstojnosťou a nádejou.

III. Nádej: Noemi a Rút – keď sa generácie navzájom obohacujú

Po tom, čo sme sa zamysleli nad starobou ako nad pamäťou a nad potrebou blízkosti, prichádzame k tretej téme, ktorá je nesmierne dôležitá pre budúcnosť našej spoločnosti. Je ňou vzťah medzi generáciami. Dnes často počúvame o generačných rozdieloch, o rozdielnych pohľadoch na svet, o napätiach medzi mladými a staršími.

Niekedy sa zdá, akoby jednotlivé generácie žili vedľa seba, ale nie spolu. Každá má svoj jazyk, svoje záujmy, svoje technológie a svoje predstavy o živote.

Biblia však ponúka úplne inú perspektívu. Nepredstavuje generácie ako konkurentov, ale ako partnerov. Ukazuje nám, že mladí a starí sa navzájom potrebujú. Jedným z najkrajších príkladov je príbeh Noemi a Rút.

Na začiatku knihy stojí tragédia. Noemi prichádza o manžela aj o svojich synov. Zostáva sama, bez opory a bez perspektívy. Jej život sa ocitá v hlbokkej kríze. Keď sa rozhodne vrátiť do svojej vlasti, presviedča svoje nevesty, aby si išli vlastnou cestou. Jedna z nich odchádza, ale Rút zostáva. A vysloví slová, ktoré patria medzi najkrajšie v celej Biblii: „Kam pôjdeš ty, pôjdem aj ja; kde budeš bývať ty, budem bývať aj ja; tvoj ľud bude mojím ľuďom a tvoj Boh bude mojím Bohom.“

Tieto slová sú viac než prejav rodinnej lojality. Sú vyjadrením vernosti, blízkosti a solidarity medzi dvoma generáciami. Na jednej strane stojí staršia žena s bohatou životnou skúsenosťou, na druhej mladá žena plná síl a odvahy. Každá z nich má niečo, čo tej druhej chýba. Noemi má múdrosť, skúsenosť a schopnosť rozlišovať. Rút má energiu, odvahu a pripravenosť začínať nové veci. Jedna predstavuje pamäť, druhá budúcnosť.

Práve v tom spočíva krása ich vzťahu. Nie je založený na jednostrannej pomoci. Nie je to príbeh silného človeka, ktorý zachraňuje slabého. Je to príbeh vzájomného obohatenia. Rút pomáha Noemi prekonať samotu a beznádej. Noemi pomáha Rút nájsť smer a miesto v novom prostredí. Ich životné príbehy sa prepoja tak hlboko, že sa navzájom stávajú požehnaním.

Táto biblická skúsenosť má veľa čo povedať aj dnešnému svetu. Starší ľudia potrebujú mladých. Potrebujú ich energiu, pomoc a prítomnosť. Potrebujú niekoho, kto ich sprevádza v situáciách, ktoré sú pre nich nové a náročné. Mladí však rovnako potrebujú starších. Potrebujú ich skúsenosť, múdrosť a schopnosť vidieť veci v širších súvislostiach. Potrebujú niekoho, kto im pomôže pochopiť, odkiaľ prichádzajú a kam smerujú.

Keď sa medzi generáciami prerušia vzťahy, spoločnosť chudobnie. Mladí strácajú kontakt so svojimi koreňmi a starší strácajú pocit, že ich životné skúsenosti majú ešte význam. Keď sa však generácie stretnú, vzniká niečo veľmi cenné. Vzniká priestor, v ktorom sa odovzdávajú hodnoty, skúsenosti, príbehy a viera. Vzniká priestor, v ktorom sa buduje dôvera a solidarita.

Možno si ani neuvedomujeme, koľko dôležitých vecí sa v našich rodinách odovzdalo práve cez starých rodičov. Koľko modlitieb sa deti naučili pri kolenách starej mamy. Koľko životných rád zaznelo pri spoločnom stole od starého otca. Koľko príbehov o viere, poctivej práci, odpustení a vytrvalosti sa prenieslo z jednej generácie na druhú.

Tieto veci nemožno nahradiť internetom ani umelou inteligenciou. Môžu byť odovzdané iba prostredníctvom osobného vzťahu.

Na konci knihy Rút nachádzame prekvapivý detail. Rút sa stáva prastarou mamou kráľa Dávida. A z Dávidovho rodu sa neskôr narodí Ježiš Kristus. To znamená, že jedno krásne medzigeneračné puto sa stalo súčasťou veľkých dejín spásy. Boh ukazuje, že budúcnosť sa rodí tam, kde sa generácie neoddeľujú, ale stretávajú.

Práve preto možno povedať, že staroba nie je len pamäťou minulosti. Je aj nádejou pre budúcnosť. Každá generácia nesie jedinečný dar, ktorý nemôže nahradiť žiadna iná. Mladí a starí sa navzájom nepotrebujú poraziť ani nahradiť. Potrebujú sa stretnúť, počúvať a obohacovať.

Príbeh Noemi a Rút nám pripomína, že skutočná budúcnosť spoločnosti sa nerodí iba v ekonomike, politike či technológiách. Rodí sa predovšetkým vo vzťahoch. Tam, kde sa stretáva múdrosť s energiou, skúsenosť s odvahou, pamäť s budúcnosťou. Tam vzniká nádej. A práve takáto nádej je jedným z najväčších darov, ktoré môžu starší ľudia odovzdať svetu.

IV. Tri priestory realizácie

Spoločnosť - Miesto úcty a solidarity

Po biblických obrazoch Simeona a Anny, Eliáša, Noemi a Rút sa môžeme spýtať: kde sa dnes rozhoduje o tom, či bude starší človek prežívať svoju starobu dôstojne? Odpoveď nás vedie najprv k spoločnosti, v ktorej žijeme.

Každá spoločnosť sa rada hodnotí podľa svojich úspechov. Hovoríme o hospodárskom raste, technickom pokroku, vedeckých objavoch či životnej úrovni. To všetko je dôležité. Existuje však ešte jedno kritérium, ktoré je možno ešte dôležitejšie. Je ním spôsob, akým sa spoločnosť správa k tým, ktorí sú najslabší. K deťom, chorým, ľuďom so zdravotným postihnutím a k seniorom.

Biblia nás učí, že Boh sa osobitným spôsobom skláňa k tým, ktorí sú zraniteľní. V Starom zákone opakovane zaznieva výzva chrániť vdovy, siroty a cudzincov. Nie preto, že by boli hodnotnejší ako ostatní, ale preto, že ich dôstojnosť býva najčastejšie ohrozená. Boh tým akoby hovoril: povedzte mi, ako sa správate k najslabším, a ja vám poviem, aká je kvalita vášho srdca.

To isté platí aj pre spoločnosť. Skutočná civilizácia sa nemeria iba počtom ciest, budov alebo technológií. Meria sa úctou k človeku. Môžeme žiť v technicky vyspelejšej krajine, ale ak sa starší ľudia cítia nepotrební, osamelí alebo odstrčení na okraj, potom nám niečo podstatné chýba. Práve preto je také dôležité, aby sme seniorov nevnímali ako problém, ktorý treba riešiť, ale ako dar, ktorý treba prijať. Každý starší človek predstavuje

jedinečný príbeh. Za každou vráskou sa skrývajú roky práce, obetí, rozhodnutí, radostí i bolestí. Spoločnosť, ktorá si neváži tieto príbehy, sa pripravuje o vlastnú pamäť.

Dnes sa často stretávame s mentalitou, ktorá hodnotí človeka podľa jeho užitočnosti. Kým podáva výkon, je obdivovaný. Keď jeho sily slabnú, hrozí nebezpečenstvo, že sa stane neviditeľným. Evanjelium však prináša úplne inú logiku. Ježiš nikdy nehodnotí človeka podľa jeho výkonnosti. Všima si jeho dôstojnosť. Vidí v ňom Božie dieťa.

Aj preto je úlohou celej spoločnosti vytvárať prostredie, v ktorom sa starší ľudia necítia iba zabezpečení, ale prijatí. Potrebujeme nielen dobré sociálne služby, ale aj kultúru úcty. Potrebujeme nielen odbornú pomoc, ale aj ľudskú blízkosť. Potrebujeme spoločnosť, v ktorej sa človek nemusí báť staroby, pretože vie, že zostane členom spoločenstva, ktoré si ho váži.

Keď sa dnes hovorí o dôstojnosti seniorov, nejde iba o otázku sociálnej politiky. Ide o otázku našej humanity. Ide o to, akými ľuďmi chceme byť. Pretože spôsob, akým sa správame k starším ľuďom dnes, je zároveň obrazom toho, akú budúcnosť pripravujeme sami pre seba.

Rodina - Miesto blízkosti a odovzdávania života

Ak je spoločnosť priestorom úcty a solidarity, potom rodina je priestorom blízkosti. Práve v rodine človek najviac túži po tom, aby bol prijatý, milovaný a potrebný. A práve rodina je miestom, kde sa najhlbšie prejavuje pravda, že dôstojnosť človeka nezávisí od veku.

Keď premýšľame o vlastnom živote, mnohí z nás si uvedomujeme, že najkrajšie spomienky nie sú spojené s vecami, ale s ľuďmi. Nepamätáme si všetky darčeky, ktoré sme dostali, ale pamätáme si rozhovory, spoločné chvíle, sviatky, rodinné stretnutia či jednoduché okamihy každodenného života. Rodina nie je predovšetkým miesto, kde človek býva. Rodina je miesto, kde človek patrí.

Práve preto zohrávajú starí rodičia v živote rodiny nezastupiteľnú úlohu. Nie sú iba svedkami minulosti. Sú mostom medzi generáciami. V ich spomienkach žijú príbehy predkov, rodinné tradície, skúsenosti viery i zápasy, ktorými rodina prechádzala. Mladí ľudia dnes často hľadajú svoju identitu. Chcú vedieť, kým sú a kam patria. A práve starí rodičia im často pomáhajú objaviť korene, z ktorých vyrástli.

Keď hovoríme o starých rodičoch, často ich nazývame strážcami pamäti. Je to krásne označenie. Pamäť totiž nie je iba spomínanie na minulosť. Pamäť nám pomáha pochopiť, kto sme. Človek bez pamäti stráca svoju identitu. Rodina bez pamäti stráca svoje korene. A spoločnosť bez pamäti stráca svoju budúcnosť.

Mnohí z nás si dodnes spomínajú na starých rodičov, ktorí nás naučili prvé modlitby, rozprávali nám príbehy zo svojho života alebo nás učili jednoduchým životným hodnotám. Často si ani neuvedomovali, aký veľký vplyv mali na ďalšie generácie. Nepísali knihy, nevystupovali v médiách a možno nezastávali významné funkcie. A predsa formovali ľudské srdcia. A to je niekedy oveľa väčšie dielo.

V dnešnej dobe však rodina čelí mnohým výzvam. Životné tempo je rýchle. Rodiny bývajú rozdelené veľkými vzdialenosťami. Mladí odchádzajú za štúdiom alebo prácou. Technológie nám síce umožňujú zostať v kontakte, ale často nedokážu nahradiť osobné stretnutie. Práve preto je dnes také dôležité vedome budovať medzigeneračné vzťahy. Nie ako povinnosť, ale ako dar.

Starší ľudia nepotrebujú iba našu pomoc. Potrebujú aj náš čas. Potrebujú vedieť, že ich život je stále súčasťou príbehu rodiny. Že ich skúsenosti sú cenné. Že ich prítomnosť nie je bremenom, ale požehnaním. A na druhej strane mladí potrebujú múdrosť, ktorú nemožno nájsť v učebniciach ani na internete. Potrebujú skúsenosť tých, ktorí už prešli mnohými životnými cestami.

Keď sa medzi generáciami vytvára skutočný vzťah, rodí sa niečo veľmi krásne. Starší odovzdávajú múdrosť a mladí prinášajú energiu. Starší dávajú korene a mladí krídla. Jedni bez druhých by boli ochudobnení. Preto nie je náhodou, že práve rodina zostáva prvým a najprirodzenejším miestom, kde sa učíme úcte, blízkosti, odpusteniu a láske.

Možno by sme si dnes mali položiť jednoduchú otázku. Koľko času venujeme svojim starým rodičom, rodičom alebo osamelým seniorom vo svojom okolí? Koľko ich príbehov ešte poznáme? Koľko ich múdrosti sme ochotní počúvať? Niekedy si myslíme, že im dávame svoj čas. V skutočnosti však často oni dávajú niečo ešte vzácnejšie nám.

Rodina zostáva miestom, kde sa človek učí, že láska nie je založená na výkone, ale na vzťahu. A práve preto je rodina jedným z najdôležitejších priestorov, v ktorých sa môže naplno rozvíjať dôstojnosť človeka v každom veku života.

Cirkev - Miesto nádeje

Ak spoločnosť môže ponúknuť úctu a solidaritu a rodina môže ponúknuť blízkosť a prijatie, potom Cirkev ponúka niečo, čo presahuje obidve tieto skutočnosti. Ponúka nádej. Nie nádej chápanú ako optimizmus alebo pozitívne myslenie, ale nádej zakorenenú v Bohu, ktorý je Pánom života a dejín.

Práve tu sa možno najvýraznejšie odlišuje kresťanský pohľad na starobu od pohľadu, ktorý často nachádzame v súčasnej kultúre. Dnešný svet sa prirodzene sústreďuje na mladosť, silu a výkon. Staroba sa niekedy predstavuje ako obdobie straty – straty zdravia, pracovného postavenia, fyzických síl alebo životných možností. Cirkev však

pozýva pozerat' sa hlbšie. Pripomína nám, že človek nie je definovaný tým, čo stráca, ale tým, čo v ňom Boh naďalej buduje.

Keď čítame Sväté písmo, vidíme, že Boh neprestáva povolávať ľudí ani vo vysokom veku. Abrahám dostáva prísľub potomstva na sklonku života. Mojžiš vedie ľud do slobody ako starší muž. Simeon a Anna rozpoznávajú Mesiáša v čase, keď by ich mnohí považovali za ľudí na okraji spoločenského diania. Biblia nám tak ukazuje, že v Božom pláne neexistuje vek, v ktorom by sa človek stal zbytočným alebo nepotrebným.

Práve naopak. Existuje osobitná duchovná plodnosť, ktorá často dozrieva až v neskorších rokoch života. Mnohé veci možno vykonať iba v mladosti. Ale mnohé iné možno odovzdať iba po desaťročiach života. Múdrosť, trpezlivosť, schopnosť rozlišovať podstatné od nepodstatného, hlboká viera preverovaná skúškami, schopnosť odpúšťať a niesť kríž – to všetko sú dary, ktoré sa rodia postupne a ktoré predstavujú obrovské bohatstvo pre Cirkev i pre spoločnosť. Niekedy sa hovorí o senioroch ako o príjemcoch pastorácie. Samozrejme, Cirkev má povinnosť sprevádzať starších ľudí, navštevovať chorých, prinášať sviatosti a vytvárať spoločenstvo. Ak by sme sa však na seniorov pozerali iba týmto spôsobom, nepochopili by sme celú pravdu. Starší ľudia nie sú iba objektom pastorácie. Sú jej aktívnymi nositeľmi.

Koľko viery sa odovzdalo v našich rodinách práve prostredníctvom starých rodičov? Koľko detí sa naučilo prežehnať od starej mamy? Koľko mladých ľudí videlo prvýkrát modlitbu v očiach svojho starého otca? Koľko povolání ku kňazstvu, zasvätenému životu či kresťanskému manželstvu vyrástlo v prostredí, kde starší členovia rodiny žili svoju vieru prirodzene a presvedčivo?

Možno práve tu sa skrýva jedna z najväčších úloh seniorov v dnešnej Cirkvi. Byť svedkami nádeje. Svet potrebuje ľudí, ktorí svojím životom ukazujú, že viera nie je iba záležitosťou mladosti, ale celoživotnou cestou. Potrebuje vidieť mužov a ženy, ktorí po mnohých skúškach dokážu povedať: Boh bol verný. Boh ma neopustil. Boh ma sprevádzal aj v ťažkých chvíľach.

V tomto zmysle majú starší ľudia v Cirkvi nenahraditeľné poslanie. Ich modlitba, ich obety, ich životné svedectvo sú často neviditeľné, ale nesmierne účinné. Tak ako korene stromu nie sú viditeľné, a predsa z nich strom čerpá život, tak aj modlitba a vernosť mnohých seniorov zostávajú skrytým zdrojom duchovnej sily pre celé spoločenstvo. Napokon Cirkev prináša ešte jednu nádej, ktorú nemôže dať nijaká iná inštitúcia. Pripomína nám, že ľudský život nekončí hranicou smrti. V Ježišovi Kristovi dostáva staroba nový význam. Nie je iba poslednou etapou pozemského putovania, ale prípravou na stretnutie s Bohom. Kresťanská nádej nám umožňuje pozerat' sa na život ako na cestu, ktorá smeruje k plnosti, nie k zániku. Preto Cirkev nehľadá na starobu so strachom, ale s úctou. Vidí v nej čas dozrievania pre večnosť.

Keď dnes hovoríme o dôstojnosti seniorov, nemôžeme sa zastaviť iba pri otázkach zdravia, sociálneho zabezpečenia alebo medziľudských vzťahov. Všetko toto je dôležité. Človek však v sebe nosí aj hlbokú duchovnú túžbu po zmysle, po láske, ktorá nezaniká, a po nádeji, ktorá presahuje hranice tohto sveta. A práve tu má Cirkev svoje jedinečné poslanie. Byť miestom, kde sa človek v každom veku života môže cítiť prijatý. Byť miestom, kde starší ľudia nestrácajú svoje poslanie, ale objavujú jeho novú hĺbku. Byť miestom, kde sa dôstojnosť človeka neopiera o jeho výkon, ale o Božiu lásku. A byť miestom, kde nádej zostáva silnejšia než strach, samota či pominuteľnosť. Práve preto môžeme povedať, že Cirkev je domovom nádeje. A v tomto domove majú seniори nezastupiteľné miesto.

Záver

Ctení hostia, drahí bratia a sestry, na našej spoločnej ceste sme sa dnes pozreli na starobu v Božích očiach prostredníctvom troch biblických obrazov. Simeon a Anna nám pripomenuli, že staroba je pamäťou. Nie je iba spomienkou na minulosť, ale živým mostom medzi tým, čo bolo, a tým, čo ešte len príde. V ich príbehu sme objavili, že človek nestráca svoju dôstojnosť s pribúdajúcimi rokmi. Naopak, v Božích očiach môže práve v starobe dozrieť pre svoje najkrajšie poslanie. Prorok Eliáš nám ukázal, aká dôležitá je blízkosť. Pripomenul nám, že najväčšou chudobou človeka nemusí byť nedostatok vecí, ale nedostatok vzťahov. Každý človek túži po tom, aby bol prijatý, vypočutý a milovaný. A každý z nás môže byť pre druhého tým anjelom, ktorého Boh posla do chvíľ samoty a únavy. Noemi a Rút nám napokon ukázali nádej, ktorá sa rodí zo stretnutia generácií. Ukázali nám, že budúcnosť nevzniká tam, kde sa generácie oddeľujú, ale tam, kde sa navzájom počúvajú, obohacujú a nesú.

Potom sme sa pozreli na tri priestory, v ktorých sa táto biblická múdrosť môže stať každodennou skutočnosťou. V spoločnosti, ktorá si váži dôstojnosť každého človeka. V rodine, kde sa odovzdáva láska, skúsenosť a viera. A napokon v Cirkvi, ktorá prináša nádej presahujúcu hranice tohto života. Možno si dnes z celej prednášky odnesieme iba tri slová. Ak by to tak bolo, budem rád. **Pamäť. Blízkosť. Nádej.** Pamäť, ktorá nám pripomína, odkiaľ prichádzame. Blízkosť, ktorá nám pomáha niest prítomnosť. Nádej, ktorá nám otvára budúcnosť. A práve tieto tri dary nám starší ľudia neprestávajú odovzdávať. Preto by som chcel na záver poďakovať všetkým seniorom. Ďakujem za životy, ktoré ste budovali. Za rodiny, ktoré ste vytvárali. Za vieru, ktorú ste odovzdávali. Za obety, ktoré často pozná iba Boh. Za vernosť v časoch ľahkých i ťažkých. Za všetko dobro, ktoré zostáva ukryté v každodennosti a predsa prináša ovocie pre ďalšie generácie. A vám všetkým by som chcel zanechať jednu jednoduchú myšlienku. Spoločnosť, ktorá si váži svojich seniorov, si váži vlastnú minulosť. Spoločnosť, ktorá počúva svojich seniorov, buduje múdrejšiu prítomnosť. Spoločnosť, ktorá sprevádza svojich seniorov s úctou a láskou, pripravuje krajšiu budúcnosť aj sama pre seba.

Pretože dôstojnosť naozaj nepozná vek. V Božích očiach zostáva každý človek darom – od prvého okamihu života až po stretnutie s ním vo večnosti. Ďakujem za pozornosť.